

Vazba

Hrozba trestu odnětí svobody v délce nejméně osmi let není jediným důvodem pro vzetí nebo ponechání obviněného ve vazbě. Čím déle vazba trvá a čím výrazněji trestní věc pokročí, tím přesvědčivější a konkrétnější argumenty pro její zachování musí existovat. Plynutím času jsou požadavky na odůvodnění vazebních rozhodnutí přísnější včetně požadavku na řádné vypořádání se s argumenty obviněného.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 170/25 ze dne 26.2.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele P. J., t. č. Vazební věznice Hradec Králové, zastoupeného JUDr. Ing. D.P., Ph. D., advokátem, sídlem P., proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. listopadu 2024 č. j. 7 To 80/2024-7757 a usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. srpna 2024 č. j. 6 T 3/2024-7672, za účasti Vrchního soudu v Praze a Krajského soudu v Hradci Králové, jako účastníků řízení, tak, že usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 5. listopadu 2024 č. j. 7 To 80/2024-7757 a usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. srpna 2024 č. j. 6 T 3/2024-7672 byla porušena základní práva stěžovatele na osobní svobodu podle čl. 8 odst. 1 a 5 a na řádný proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. listopadu 2024 č. j. 7 To 80/2024-7757 a usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. srpna 2024 č. j. 6 T 3/2024-7672 se ruší.

Z odůvodnění:

I. Podstata věci

1. Tento náález je dalším z řady judikátů řešících rozhodování soudů o ponechání obviněného ve vazbě. Ústavní soud opakuje, že hrozba vysokým trestem není bez dalšího důvodem pro omezení osobní svobody z důvodu tzv. útěkové vazby. Trestní soudy musí zohlednit argumenty obviněného a musí pamatovat na doktrínu zesílených důvodů, pokud je obviněný ve vazbě delší dobu.

II. Popis věci a jejího procesní vývoje

2. Věc se týká zvláště závažného zločinu vraždy podle § 140 odst. 2, 3 trestního zákoníku, v níž vystupují čtyři obvinění. Stěžovatel je jedním z nich. Tento trestný čin byl podle obžaloby spáchán tak, že poškozený Jan B. (jedná se o pseudonym) byl po předchozí přípravě na místě jeho bydliště nejprve fyzicky napaden, znehybněn (nasazením policejních pout) a omezen na svobodě (zavlečením do auta). Následně obvinění poškozenému vpíchlí injekci, která ho měla podle plánu uspat, uvést do bezvědomí. Bezvládné tělo poté odvezli k blíže neznámé vodní ploše či vodnímu toku na jižní Moravě, resp. v jižní části Vysočiny, a tam hodili do vody. Skutečnou příčinu smrti orgány činné v trestním řízení dosud nezjistily. Smrt nastala buď v důsledku aplikace injekce, nebo v důsledku utonutí po vhození do vody. Tak či onak, poškozený je podle obžaloby po smrti.

3. Stěžovatel ovšem přímo neusmrtil poškozeného, jeho role byla podle obžaloby jiná. Vraždu

poškozeného si totiž měl objednat, byl návodcem. Proto měl trestný čin spáchat ve formě účastenství, jmenovitě návodu [§ 21 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku]. Podle obžaloby byl důvod, proč stěžovatel navedl jednoho z pachatelů ke spáchání činu, vleklý spor mezi stěžovatelovou dcerou a poškozeným, jejím bývalým partnerem, o péči o jejich nezletilého syna, tj. stěžovatelova vnuka.

4. Krátce po zahájení trestního stíhání (únor 2024) vzaly trestní soudy stěžovatele do vazby. V přípravném řízení trestní soudy opakovaně rozhodovaly o vazbě, vždy v neprospěch stěžovatele. V řízení před soudem, tj. po podání obžaloby, dozorující státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové navrhla, aby Krajský soud v Hradci Králové ponechal stěžovatele ve vazbě. Ten tak také učinil. Současně zamítl stěžovatelovu žádost o propuštění z vazby ani vazbu nenahradil tzv. vazebními substituty (písemný slib, záruka zájmového sdružení občanů, záruka důvěryhodné osoby, dohled probačního úředního úředníka, peněžitá záruka).

5. Krajský soud nepřisvědčil stěžovatelově argumentu, že nikoho navedl ke spáchání trestné činnosti. Jeho obranu vyvrací důkazy, které jsou popsány v obžalobě a obsaženy v trestním spisu. Krajský soud dále zdůraznil, že hlavní pachatelé neměli žádný motiv poškozeného napadnout, resp. se jej "zbavit", neboť s ním neměli nic společného. Jiná situace je ale u stěžovatele: jeho motivace pramenila z rodinné situace. Důkazy (e-maily, výpovědi svědků, apod.) nasvědčují tomu, že motivem navést jednoho z hlavních pachatelů ke spáchání vraždy byl spor o péči o stěžovatelova vnuka. Právě stěžovatelovy silné rodinné vazby byly důvodem, proč stěžovatel podnikl kroky proti poškozenému. Stěžovateli hrozí vysoký trest odnětí svobody (15 až 20 let, případně výjimečný trest) za velmi závažný, společensky vysoce nebezpečný trestný čin. Případné uložení trestu může mít vzhledem k jeho věku závažné následky. To vše zakládá velmi silný motiv, aby se stěžovatel skrýval před trestním stíháním a potrestáním. Důvod tzv. útěkové vazby tedy existuje [§ 67 písm. a) trestního řádu].

6. Stěžovatel se následně obrátil na Vrchní soud v Praze se stížností, kterou však vrchní soud zamítl. Důkazy podle vrchního soudu zakládají důvodné podezření, že se čin stal a že jej spáchal právě stěžovatel. Nyní soud rozhoduje o vazbě, nikoli o hlavní otázce trestního řízení, nemůže se tedy blíže vyjádřit k důkazům, na které stěžovatel poukazuje. Není pravda, že krajský soud činí kategorické závěry o stěžovatelově vině. Stěžovatel překrucuje okolnosti nynější věci či je vytrhává z kontextu. Podle vrchního soudu nelze stěžovatele hodnotit jako osobu s ryze kladnými vlastnostmi, která nemá problém se přizpůsobit společenským a jiným normám. Rodinné vazby a společenské vazby jsou bez významu. Dále "způsob přemýšlení nad možností odsouzení může skutečně naprosto diametrálně změnit uvažování dotyčné osoby, kdy zároveň (a zcela pochopitelně) nelze spatřit útěkové tendence před zahájením trestního stíhání, protože obžalovanému muselo být jasné, že to by bylo to nejhorší (pro další posuzování), čeho by se mohl dopustit". Citová vázanost na určité místo či mimopracovní povinnosti neskýtají záruku, že se stěžovatel nepokusí o útěk, resp. že se nebude skrývat. Stěžovatel trpí běžnými zdravotními neduhy, jež jsou obvyklé pro jeho věk (69 let) a společenskou vrstvu. Vrchní soud odmítl, že by trestní soudy špatně používaly závěry nálezu ze dne 1. 4. 2004 sp. zn. III. ÚS 566/03 (N 48/33 SbNU 3). Stěžovateli hrozí vysoký trest odnětí svobody. Již hrozba odnětí trestu odnětí svobody v délce alespoň 8 roků je "sama o sobě" důvodem pro obavu, že se stěžovatel bude vyhýbat trestnímu stíhání. Stěžovatelovy argumenty jsou proto mylné. Pro omezení osobní svobody stačí jen důvodné podezření. Vrchní soud do budoucna nevyloučil, že trestní soudy mohou o stěžovatelově vazbě rozhodnout jinak. Pokud však trestní řízení trvá, jeho průběh se nesmí ohrozit.

III. Argumentace stěžovatele

7. Stěžovatel podal obsáhlou ústavní stížnost. Jeho argumentaci lze rozdělit do tří samostatných, avšak navzájem provázaných argumentačních okruhů.

8. Zaprvé, stěžovatel hrubě nesouhlasí se závěrem, že hrozba vysokým trestem odnětí svobody bez dalšího naplňuje útěkový vazební důvod. Již ve stížnosti proti usnesení krajského soudu stěžovatel

upozorňoval, že nález III. ÚS 566/03 se musí číst jednak v širších souvislostech, jednak s ohledem na navazující judikaturu. Právě ta vyvrací závěr trestních soudů. V této věci tak trestní soudy kladly příliš velký důraz na hrozící trest.

9. Zadruhé, stěžovatel předložil velkou řadu okolností, které zeslabují obavu z útěku či skrývání (např. stálé rodinné zázemí, věk, zdravotní stav, vázanost na místo bydliště a jeho okolí; poukázal též na to, že v posledních 20 letech nevycestoval do zahraničí atd.). Tyto argumenty trestní soudy přehlédly, nezohlednily, zlehčovaly či odmítly. Stěžovatel si dlouho budoval svůj dosavadní život, není důvod, proč by ho měl ze dne na den opustit. Navíc nynější trestní kauza je hojně medializovaná, stěžovatel tedy nemá kam utéci. Stěžovatel uznává, že mu hrozí vysoký trest. Zdůrazňuje však, že rozhodování o vazbě musí být pečlivější. Musí zohlednit další okolnosti (osobnost obviněného, rodinné a místní vazby, neochota cestovat do zahraničí, vysoký věk či zdravotní stav). Stěžovatel těmito argumenty rozptýlil obavy trestních soudů. Naopak orgány činné v trestním řízení nezjistily žádné konkrétní okolnosti, které by jejich obavu stvrdily.

10. Zatřetí, i kdyby se obava z útěku potvrdila, lze vazbu nahradit tzv. vazebními instituty. Trestní soudy neřekly, proč je nelze v tomto případě použít. Napadená usnesení jsou proto nepřezkoumatelná. Stěžovatel má právo, aby znal konkrétní důvody. V této souvislosti stěžovatel kritizuje též celkovou úroveň odůvodnění napadených usnesení. Ač vznesl konkrétní argumenty, jsou nynější rozhodnutí příliš stručná.

11. Závěrem stěžovatel žádá Ústavní soud, aby jednou pro vždy vyřešil, zda trestní soudy musí v trestních věcech pamatovat na zákaz diskriminace, pokud jeden z obviněných je během trestního řízení stíhán na svobodě, zatímco jiní nikoli.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je řádně zastoupen (§ 29 až § 31 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu). Vyčerpal též všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona). Ústavní stížnost je přípustná.

V. Shrnutí řízení před Ústavním soudem

13. Protože nynější trestní věc stále probíhá, vyžádal si Ústavní soud jen relevantní části trestního spisu (všechna předcházející vazební rozhodnutí týkající se stěžovatele, znalecký posudek k jeho osobě a obžalobu). Ústavní soud dále vyzval vrchní soud, krajský soud a krajské státní zastupitelství, aby se vyjádřily k ústavní stížnosti.

14. Vrchní soud nejprve uvedl, že se zabýval všemi námitkami stěžovatele. Vrchní soud zdůraznil, že rozhodování o vazbě bere vážně a zodpovědně. Nejinak tomu bylo v tomto případě. Vrchní soud trvá na ponechání stěžovatele ve vazbě, výsledek jeho rozhodnutí by neměnil. Připouští, že rozhodnutí je stručnější, ale to neznamená, že se věcí pečlivě nezabýval. Vrchní soud upozorňuje, že rozhodoval za určité procesní situace. Protože v této věci vystupuje více obviněných, nepřítomnost stěžovatele by průběh a výsledek trestního řízení mohla ztížit. Ostatně smyslem vazby není nic jiného než zdárný průběh trestního řízení. Stěžovatel mylně chápe argumenty vrchního soudu a uchyluje se místy k citově zabarvené argumentaci. Stěžovatel se snaží podsouvat, že vrchní soud chápe vazbu jako trest či prostředek k obejití zákazu nucení k sebeobviňování. To vrchní soud důrazně odmítá. Stěžovatel říká nepravdy. Dále vrchní soud odmítá, že by kladl přílišný důraz na to, že stěžovateli hrozí vysoký trest. Soud zohlednil i další okolnosti, vyjádřil se k osobě stěžovatele, jeho poměrům a budoucímu jednání. V době rozhodování vrchního soudu jiné rozhodnutí než ponechání ve vazbě nepřicházelo do úvahy. Zaručující se osoby nejsou s to působit na stěžovatele tak, aby se nepokusil o útěk. Vrchní

soud nerozumí tomu, proč stěžovatel kritizuje úvahy, které vyznívaly v jeho prospěch. Vrchní soud zdůrazňuje, že rozhodování soudu musí být nejen spravedlivé, ale přiměřeně rychlé. Trestní soudy nemají prostor, aby psaly vědecké práce a vyčerpávajícím způsobem se vypořádaly s veškerou judikaturou Ústavního soudu.

15. Krajský soud uvedl, že nemá, co by k věci doplnil či dodal.

16. Krajské státní zastupitelství se vzdalo postavení vedlejšího účastníka řízení (§ 28 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

17. Ústavní soud výše uvedená vyjádření zaslal stěžovateli na vědomí. Nenařídil pak ve věci ústní jednání, neboť od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 věty první zákona o Ústavním soudu).

VI. Posouzení ústavní stížnosti

18. Ústavní soud v první, obecné části shrnuje dosavadní judikaturu k útěkové vazbě. Ústavní soud zejména zdůrazní, že hrozba vysokým trestem nemusí po několikátém vazebním rozhodnutí obstát jako jediný důvod vazby; delší trvání vazby musí být opřeno o další skutečnosti a je třeba zohlednit okolnosti a skutečnosti svědčící ve prospěch obviněného (část VI. A.). V druhé části Ústavní soud zváží, zda napadená usnesení trestních soudů ústavním požadavkům dostála (část VI. B.).

VI. A. Obecná východiska

19. Každé vazební rozhodnutí výrazně zasahuje do osobní svobody obviněného. Obecně je však takovýto zásah ústavně souladný a zákonem předvídaný. Neústavním se stane, pokud trestní soudy opřou svá rozhodnutí o nezákonný vazební důvod, zvolí takový důvod, který je v příkrém rozporu se zjištěným skutkovým stavem, nebo je odůvodní bez opory v konkrétních skutečnostech. Jinak řečeno, zdrženlivost Ústavního soudu je podmíněna pečlivým posouzením skutkového a právního stavu trestními soudy [náleze ze dne 12. 8. 2008 sp. zn. II. ÚS 897/08 (N 139/50 SbNU 235), bod 19; v navazující judikatuře např. náleze ze dne 18. 6. 2014 sp. zn. I. ÚS 980/14 (N 125/73 SbNU 887), body 37 a 38].

20. Protože vazba výrazně zasahuje do osobní svobody jednotlivce, musí trestní soudy svá rozhodnutí pečlivě odůvodnit; nestačí povšechné a nicneříkající odůvodnění. Trestní soudy musí zvážit všechny argumenty, které mluví ve prospěch i neprospěch obviněného. Pokud se rozhodnou pro uvalení či ponechání vazby, musí jasně, přehledně a srozumitelně vysvětlit, odkud a z čeho vyplývá vazební důvod [náleze ze dne 28. 7. 2014 sp. zn. I. ÚS 1694/14 (N 146/74 SbNU 241), bod 17 a tam citovaná judikatura, nověji např. náleze ze dne 17. 10. 2023 sp. zn. III. ÚS 1664/23, body 19 až 21]. Důvodná obava musí mít oporu v konkrétních okolnostech či skutečnostech, které vyvolávají obavu, že se naplní vazební důvod (útěkový, koluzní či předstížený). Veškerá argumentace ve prospěch důvodné obavy tak musí mít jasnou vazbu k danému riziku. Nadto z textu vazebního rozhodnutí musí obviněný vyčíst, že se trestní soud náležitě zabýval všemi relevantními okolnostmi (náleze ze dne 8. 12. 2022 sp. zn. I. ÚS 2987/22, body 19 a 27).

21. V nynější věci trestní soudy opřely svá rozhodnutí o tzv. útěkový vazební důvod, podle něhož obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li

mu vysoký trest [§ 67 písm. a) trestního řádu].

22. K útěkové vazbě se Ústavní soud v minulosti opakovaně vyjadřoval. Nyní shrne klíčové ústavní principy, které se pojí k tomuto vazebnímu důvodu. Pozornost zaměří právě na hrozbu vysokým trestem, o kterou jde v nynější věci.

23. V nálezu ze dne 1. 4. 2004 sp. zn. III. ÚS 566/03 (N 48/33 SbNU 3) Ústavní soud připustil, že jazykový a logický výklad § 67 písm. a) trestního řádu svádí k závěru, že hrozba vysokého trestu odnětí svobody sama o sobě zakládá důvodnost obavy před vyhýbáním se trestnímu stíhání a tím naplnění důvodnosti vazby. Ústavní soud nicméně upozornil, že se nelze omezit jen na shora uvedené výkladové metody. Je třeba zohlednit též výklad ústavně souladný. Pouhá typová hrozba vysokým trestem není pro naplnění útěkového vazebního důvodu dostačující. Aby taková hrozba obstála, musí trestní soudy hrozící trest konkretizovat, individualizovat a podložit jej jedinečnými okolnostmi.

24. Vysoký trest tedy musí již v době rozhodování o vazbě skutečně hrozit, nestačí pouhý odkaz na zákonné rozpětí trestu [náleze ze dne 17. 3. 2016 sp. zn. I. ÚS 356/16 (N 46/80 SbNU 561), body 18 a 19]. Hrozba vysokým trestem může zakládat existenci útěkového vazebního důvodu, jestliže je vzhledem ke konkrétním okolnostem případu odůvodněn předpoklad, že obviněnému hrozí uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně osmi let [náleze ze dne 17. 5. 2011 sp. zn. IV. ÚS 3294/09 (N 93/61 SbNU 447), bod 12]. Tento závěr však nelze vykládat tak, že trestní soudy smí obviněného vzít do vazby nebo ho v ní ponechat jen a pouze proto, že mu hrozí trest odnětí svobody v délce nejméně osmi let [takto např. nálezy ze dne 7. 6. 2007 sp. zn. I. ÚS 603/07 (N 95/45 SbNU 353), bod 20, či ze dne 11. 12. 2013 sp. zn. I. ÚS 2208/13 (N 215/71 SbNU 517), Rath I, bod 30, podle něhož závěry nálezu III. ÚS 566/03 "nemohou být vazebními soudy vnímány jako "bianko šek", do kterého stačí vepsat odhad možného budoucího trestu za konkrétní stíhanou věc ve výši nejméně osm let odnětí svobody, a na jeho základě pak odůvodnit vzetí do vazby nebo následné ponechání ve vazbě"].

25. Pozornost trestních soudů se nemůže omezit jen na hrozbu vysokého trestu. Trestní soudy musí zohlednit rovněž okolnosti (pokud v dané věci jsou), které útěkový vazební důvod zeslabují. Zaprvé, trestní soudy musí přihlídnout k argumentům obviněného, kterými zpochybňuje důvodnost útěkové vazby, a tyto argumenty pečlivě vyhodnotit v jejich vzájemné souvislosti (např. uspořádanost života, mobilita, zdravotní stav, citové a sociální vazby na nejbližší okolí a určitá místa, dosavadní chování ve společnosti atd.). Zadruhé, je třeba rozlišovat rozhodování o vzetí vazby, na straně jedné, a rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě, na straně druhé. Konkrétní skutečnosti zakládající důvodnost vazby v počáteční fázi trestního stíhání mohou během trvání vazby ztrácet na významu či přesvědčivosti a pro ospravedlnění dalšího trvání vazby už nemusí postačovat. Pokud se tak opravdu stane, musí v takovémto případě, s ohledem na okolnosti věci, k hrozbě vysokého trestu přistoupit ještě další důvody, které ospravedlní pokračující omezení svobody (tzv. doktrína zesílených důvodů) [náleze I. ÚS 2208/13, Rath I, body 31 a 32, v navazující judikatuře náleze ze dne 14. 9. 2016 sp. zn. I. ÚS 2652/16 (N 178/82 SbNU 727), body 21 a 27]. Takovým důvodem může být též nepravomocné odsouzení k vysokému nepodmíněnému trestu [náleze ze dne 10. 4. 2014 sp. zn. I. ÚS 185/14 (N 56/73 SbNU 119), bod 16].

26. A konečně, posouzení rizika útěku je komplexní, obzvláště pokud vazba trvá delší dobu. Vedle délky hrozícího trestu by trestní soudy měly zohlednit další hlediska, jako například osobnostní rys obviněného, jeho morálku, mravy, domov, zaměstnání, majetek, rodinné a jiné vztahy, případně též přípravu k útěku nebo skrývání se. Riziko uprchnutí nebo skrývání se proto v delším časovém horizontu nemůže opírat jen o hrozbu vysokého trestu (náleze I. ÚS 1694/14, bod 24; v judikatuře ESLP srov. např. rozsudky ze dne 4. 10. 2005 Becciev proti Moldávii, č. 9190/03, § 58; nebo ze dne 15. 12. 2016 Ignatov proti Ukrajině, č. 40583/15, § 41).

27. Shrnutě, judikatura Ústavního soudu vymezila u útěkové vazby pro hrozbu vysokého trestu

několik pravidel:

28. První pravidlo se týká samotné délky trestu odnětí svobody, která hrozí. Aby trestní soudy mohly úspěšně argumentovat hrozbou vysokého trestu, musí ji vymezit, upřesnit a opřít o konkrétní okolnosti případu. I když obviněnému hrozí trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let, není tato hrozba vždy automatickým argumentem pro použití vazby.

29. S prvním pravidlem souvisí též druhé pravidlo. To vyžaduje, aby trestní soudy neopíraly vazební rozhodnutí výlučně o hrozbu vysokým trestem, ale vzaly v potaz další argumenty. Především musí zohlednit protiargumenty obviněného, kterými prokazuje silné důvody, jež zeslabují či odstraňují důvodnou obavu z útěku nebo skrývání se. To vše v jejich vzájemné souvislosti.

30. Třetí pravidlo se vztahuje na situace, kdy trestní soudy rozhodují o vazbě opakovaně, resp. kdy podle nich důvod vazby stále trvá. Trestní soudy zde musí mít na paměti, že jejich původní argumenty ve prospěch uvalení vazby nemusí (samozřejmě v závislosti na okolnostech individuální věci) stačit. V tomto směru je tíží argumentační břemeno, musí předložit dodatečné argumenty, proč trvání vazby je stále nezbytné. Proto ani sebevyšší míra podezření ze spáchání trestného činu nemusí být po určité době dostačující.

31. Pro úplnost Ústavní soud dodává, že vazba je výjimečným zajišťovacím institutem. Trestní soudy jej smí užít jen tehdy, pokud jiná, mírnější opatření nejsou s to zmírnit důvodnou obavu z útěku nebo ze skrývání se před trestním stíháním (nález II. ÚS 897/08, bod 21). Trestní soudy tak musí zvážit, zda vazbu nelze nahradit tzv. vazebními substituty upravenými v § 73 a § 73a trestního řádu (k tomu nedávno nález ze dne 31. 7. 2024 sp. zn. IV. ÚS 2580/23, bod 31). Pokud trestní soudy shledají, že vazbu nelze nahradit žádnými mírnějšími opatřeními, musí to řádně odůvodnit (nález ze dne 29. 9. 2022 sp. zn. I. ÚS 1807/22, bod 27). Rozhodně však nelze souhlasit se stanoviskem vrchního soudu (viz jeho vyjádření v bodě 14 shora), že snad důvod útěkové vazby leží hlavně ve snadné dostupnosti obviněného pro orgány činné v trestním řízení a ve snazší organizaci hlavního líčení a průběhu trestního řízení. Řádný průběh řízení lze zajistit i jinými prostředky, např. zákazem vycestování, případně předvedením apod.

VI. B. Aplikace na stěžovatelovu věc

32. Nyní Ústavní soud vyhodnotí, zda napadená vazební rozhodnutí dostala požadavkům shrnutým v předchozí části. Podle Ústavního soudu tomu tak není. Je třeba dát stěžovateli za pravdu, že trestní soudy rozhodnutí o ponechání stěžovatele ve vazbě fakticky založily jen na hrozbě vysokým trestem a nezohlednily stěžovatelovy protiargumenty, kterými se snažil zpochybnit důvodnou obavu z naplnění útěkového vazebního důvodu.

33. Hned úvodem Ústavní soud musí vyvrátit tezi vrchního soudu, že hrozba trestu odnětí svobody v délce nejméně osmi let je bez dalšího důvodem pro použití vazby (viz bod 16 usnesení vrchního soudu). Tak tomu určitě není, nic takového Ústavní soud nikdy neřekl. Stěžovatel správně namítá, že nález III. ÚS 566/03 nelze používat odtrženě od jeho souvislosti a že je třeba zohlednit nálezy navazující. Ústavní soud již mnohokrát odmítl mechanickou aplikaci nálezu III. ÚS 566/03 (poprvé v nálezu I. ÚS 603/07, bod 20, v navazující judikatuře důrazně nález I. ÚS 2208/13, Rath I, bod 30, a nález I. ÚS 1694/14, bod 25). I když Ústavní soud vyložil neurčitý právní pojem hrozba vysokého trestu tak, že obviněnému musí vzhledem k dosud zjištěným okolnostem hrozit trest odnětí svobody v délce trvání nejméně osmi let, ve vazebních věcech se trestní soudy nemohou argumentačně omezit jen na úvahy o možném budoucím trestu.

34. Napadená usnesení obstojí, co se týče odůvodnění hrozícího trestu. Ústavní soud odkazuje především na bod 10 usnesení krajského soudu, v němž stojí, že stěžovateli hrozí trest odnětí

svobody v rozsahu 15 až 20 let, přičemž obžaloba navrhuje uložení trestu v jeho první třetině. Co se týče jedinečných okolností, ty vyplývají z bodu 9 usnesení krajského soudu.

35. Ústavní soud nicméně musí vrchnímu soudu vytknout způsob, s jakým se vypořádal se stěžovatelovou argumentací. Lze samozřejmě souhlasit s vrchním soudem, že vazební rozhodnutí nejsou akademickými traktáty a není dost dobře možné, aby se v nich soudci vypořádali s veškerou možnou judikaturou. Na košatá a obsáhlá podání jistě nemusí trestní soud reagovat stejně košatým a obsáhlým rozhodnutím. Opačný závěr by směřoval k tomu, že u podání rozsáhlých by bylo velmi obtížné sepsat "přezkoumatelné" rozhodnutí. Podobně platí, že soud nemusí reagovat na všechny dílčí argumenty podání, zejména je-li podání spíše koláží vši myslitelné judikatury bez nějakého rozumného vztahu k právě řešené věci. Zde opět platí, že soudní rozhodnutí je praktickým dílem a nemusí se vypořádávat s argumentací, která na právě řešenou věc nemůže mít vliv.

36. Na druhou stranu, pokud už stěžovatel srozumitelným způsobem argumentuje judikaturou, která je na věc aplikovatelná, nelze takovéto odkazy nechat bez povšimnutí. Byť stručně, je třeba na ně reagovat.

37. Stěžovatel neargumentoval judikaturou, která je zjevně nepoužitelná, jeho argumentace nebyla ani shora kritizovaná koláží judikatury bez rozumného vztahu k nynější věci. Stěžovatel ani "nezahltit" soud argumentací, kterou nebylo možno rozumně vypořádat. Již ve stížnosti proti usnesení krajského soudu stěžovatel upozornil na problematiku použití nálezu III. ÚS 566/03, odkázal na navazující nálezy, odcitoval z nich relevantní pasáže a zaujal k nim vlastní názor (srov. body 8 až 12 stížnosti). Vrchní soud nicméně setrval na mylném názoru, že již jen samotná hrozba trestu odnětí svobody v délce osmi let naplňuje útěkový vazební důvod. Obdobně jako v nálezu I. ÚS 603/07 vrchní soud podlehl argumentaci krajského státního zastupitelství, které tento nesprávný názor prosazovalo (srov. bod 8 usnesení krajského soudu).

38. S tím souvisí další pochybení: trestní soudy jednak pečlivě nezhodnotily všechny stěžovatelovy protiargumenty, a to v jejich vzájemné souvislosti, jednak nepředložily žádné dodatečné důvody pro ponechání stěžovatele ve vazbě.

39. Jak ve vazebním zasedání (19. 8. 2024), tak ve stížnosti proti usnesení krajského soudu stěžovatel předložil celou řadu argumentů, proč jej lze stíhat na svobodě. Uvedl, že má stále a kvalitní rodinné zázemí, že má se svou rodinou pevné vztahy, argumentoval svým vysokým věkem (69 let), dlouhodobou vázaností na své bydliště, chatu a sídlo advokátní kanceláře (proto dle svých slov necestuje do zahraničí). Upozornil též, že podle znaleckého posudku nemá problémy fungovat ve společnosti.

40. Krajský soud odůvodnil zachování vazby všehovšudy ve dvou odstavcích. První odstavec v podstatě reaguje na stěžovatelovu obranu, že nespáchal žádný trestný čin. Krajský soud nejprve obsáhle popisuje, jak hlavní pachatelé usmrtili poškozeného (bod 9, od s. 9 do zhruba první čtvrtiny s. 10 usnesení krajského soudu), až následně se vyjadřuje ke stěžovateli. Zde však argumentačně ustal na stěžovatelově motivu vraždy, který podle krajského soudu podporuje mnoho důkazů. Skutečná argumentace pro ponechání stěžovatele ve vazbě je až v dalším odstavci (bod 10 usnesení). Tam se uvádí, že orgány činné v trestním řízení stíhají stěžovatele za velmi závažný, společensky vysoce nebezpečný trestný čin. Pokud by ho odsoudily, mohlo by to mít i vzhledem k jeho věku závažné důsledky. Již tato skutečnost je velmi silným motivem k útěku a skrývání se před trestním stíháním. Vyjma rodinných vazeb a osobní charakteristiky zůstaly zbývající stěžovatelovy argumenty bez reakce.

41. Vrchní soud se sice k argumentům stěžovatele vyjádřil, ovšem nepříliš pečlivě a provázaně. Například stěžovatelovo rodinné, společenské a pracovní zázemí paušálně odmítl (v bodech 10 a 13 usnesení). Protože se stěžovatel dopustil závažného trestného činu, nelze jej bez dalšího hodnotit jako osobu s ryze kladnými vlastnostmi (bod 9 tamtéž). Stěžejním argumentem pro ponechání stěžovatele ve vazbě bylo opět důvodné podezření ze spáchání trestného činu vraždy a s ním spjatá hrozba vysokým trestem (tamtéž, body 8 a 15).

42. Ústavní soud má pochopení pro trestní soudy, že rozhodování o vazebních věcech není jednoduché, zejména kvůli požadavku na rychlost rozhodování. Přesto musí trestní soudy pečlivě, nestranně a ve vzájemné souvislosti zvážit všechny argumenty, které stěžovatel vznesl ve svůj prospěch. Hrozba vysokým trestem není jediným hlediskem pro omezení osobní svobody obviněných. Krajský soud přitom v nynější věci upřel svou pozornost jen na hrozbu vysokého trestu. Stěžovatelovy argumenty pominul. Teprve vrchní soud vzal tyto argumenty na vědomí, své rozhodnutí však opět založil jen na hrozbě vysokého trestu.

43. Ústavnímu soudu neuniklo, že důvody, pro které trestní soudy omezily stěžovatelovu osobní svobodu, se v podstatě opakují. Namátkou lze zmínit usnesení Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 23. 4. 2024 č. j. 2 Nt 2006/2024-22, které se zmiňuje o závažnosti trestného činu, dopadu odsouzení na stěžovatele a silném motivu k útěku nebo skrývání se (s. 6). Tato argumentace se ovšem nápadně podobá argumentaci v nyní napadeném usnesení krajského soudu (pro shrnutí srov. body 5 a 40 shora). Již to budí podezření, že soudy nevěnovaly věci náležitou pozornost a nereagovaly odpovídajícím způsobem na stěžovatelovy argumenty.

44. Nynější trestní věc výrazně pokročila. Byla již ve fázi po podání obžaloby, trestní soudy o vazbě stěžovatele nerozhodovaly poprvé. Požadavky na odůvodnění se v jednotlivých okamžicích trestního řízení přirozeně mohou lišit. Ostatně není žádoucí klást přehnané požadavky, pokud trestní soudy rozhodují o vazbě poprvé, resp. na samotném počátku trestního řízení. Avšak čím výrazněji věc pokročí, tím přísněji je třeba hodnotit odůvodnění vazebních rozhodnutí, zejména s ohledem na povinnost vypořádat se s argumenty obviněného. Ústavní soud nevidí na tomto závěru nic přehnaného. Zcela odpovídá logice třetího pravidla, které zohledňuje faktor času a jeho vlivu na zvýšené nároky pro odůvodnění útekové vazby (bod 30 shora).

45. Trestní soudy rozhodovaly o vazbě opakovaně a stěžovatel ke dni jejich rozhodnutí byl ve vazbě již devět měsíců. Věc vstoupila do pokročilé fáze trestního řízení. Trestní soudy však opětovně odůvodnily dlouhotrvající vazbu výlučně hrozbou vysokého trestu. Pominuly ucelenou a přesvědčivou argumentaci stěžovatele. Takové odůvodnění jde ale přímo proti doktríně zesílených důvodů, která naopak vyžaduje, aby soudy předložily další konkrétní argumenty, proč obviněný musí být dále ve vazbě. Odůvodnění napadených rozhodnutí jsou v tomto směru skutečně strohá. Kromě hrozby vysokého trestu nenabízí žádné dodatečné, silné argumenty pro ponechání stěžovatele ve vazbě. Ani se nepokouší o komplexní zhodnocení rizika útěku nebo skrývání se před trestním stíháním, např. zda stěžovatel má vazby nebo kontakty v zahraničí, zda podnikl kroky k útěku či zda má vzhledem k osobním a rodinným poměrům důvod uprchnout. Čím déle však vazba trvá, tím přesvědčivější a konkrétnější argumenty pro její zachování musí existovat (shodně Kopa, M. Komentář k čl. 8. In: Hussein, F. - Bartoš, M. - Kopa, M. - Kokeš, M. et al. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 277, marg. č. 101).

46. Ústavní soud nezpochybňuje, že důkazní situace se v této věci významně posunula a posílilo se podezření o spáchání činu stěžovatelem (srov. body 8 a 15 usnesení vrchního soudu). Trvání podezření ze spáchání trestného činu s hrozbou konkrétní výše trestu je sice nezbytnou podmínkou pro zákonnost pokračování vazby, po určitém čase však nemusí stačit (opět náleží I. ÚS 1694/14, bod 23; příp. rozsudek ESLP ze dne 24. 5. 2005 Dereci proti Turecku, č. 77845/01, § 38).

47. Trestní soudy nedostály nárokům, které plynou z doktríny zesílených důvodů. Pozdější vazební rozhodnutí ovšem nelze přezkoumávat odtrženě; je třeba je číst společně s předcházejícími rozhodnutími. Proto si Ústavní soud v této věci rovněž vyžádal předchozí vazební rozhodnutí, aby se ujistil, zda tato rozhodnutí neobsahují relevantní argumenty, silné důvody pro ponechání vazby. Pokud by snad trestní soudy stěžovateli dříve takové důvody sdělily, byl by kasační zásah Ústavního soudu čistě formálním aktem (náleží I. ÚS 1694/14, body 41 až 43). Ústavní soud však v předcházejících vazebních rozhodnutích nenašel žádné argumenty, které by se výrazně lišily od argumentů obsažených v nyní napadených usneseních. Všechna rozhodnutí opakují tytéž argumenty: povaha a závažnost trestného činu, motiv k jeho spáchání, hrozba trestu odnětí svobody (nejméně 15 let) a závažné dopady případného odsouzení s ohledem na věk. Taková argumentace není s to konkurovat stěžovatelově argumentaci a fakticky nepřináší nic nového, hlavně neobsahuje silné důvody, kvůli kterým stěžovatel musí zůstat ve vazbě.

48. Ústavní soud již neporovnával stěžovatelovu situaci se situací spoluobviněných, z nichž někteří byli z vazby propuštěni. Vyhodnocení vazebních důvodů je vždy individuální, jak ostatně plyne i ze shora uvedeného (srov. právní větu I k nálezu ze dne 17. 10. 2023 sp. zn. III. ÚS 1664/2: "Rozhoduje-li soud o vazbě více obviněných, musí být z jeho úvah a závěrů zřejmé, jak se individuálně týkají každého z nich. Obviněné nelze vzít do vazby "skupinově" a podmínky pro její užití musí být zcela splněny a jejich splnění srozumitelně vysvětleno u každého z obviněných. Zvláště při hodnocení osobních poměrů obviněného představují neindividualizované závěry porušení čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod.").

VII. Závěr

49. Ústavní soud uzavírá, že trestní soudy nedostály požadavkům, které na ně náleží judikatura klade. V podstatě vyšly jen z toho, že stěžovateli hrozí vysoký trest odnětí svobody. Pečlivě nezohlednily jeho argumenty a nepředložily žádné silné důvody pro zachování vazby.

50. Trestní soudy nesmí zapomínat, že vazba je nejzazším prostředkem pro zajištění účelu trestního řízení. Nesmí ji nadužívat, obzvláště u dlouhotrvající vazby. Pokud orgány činné v trestním řízení trvají na zachování vazby, tíží je argumentační břemeno. To však v nynější věci neunesly.

51. Trestní soudy porušily stěžovatelovo právo na osobní svobodu (čl. 8 odst. 1 a 5 Listiny) a na řádné odůvodnění, které je součástí komplexu práv na řádný proces (čl. 36 odst. 1 Listiny). Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadená usnesení zrušil [§ 82 odst. 1, odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

Další články:

- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)